

גיורה של רות

גרות דתית וגרות לאומית

הגמרא במסכת יבמות (מז ע"א-ע"ב) קובעת את נוסח הדברים הנאמרים לגוי המבקש להתגייר:

תנו רבנן: גר שבא להתגייר בזמן הזה - אומרים לו: מה ראית שבאת להתגייר? אי אתה יודע שישראל בזמן הזה דוויים, דחופים, סחופים ומטורפין, ויסורין באין עליהם? אם אומר: יודע אני ואיני כדאי - מקבלין אותו מיד.

ומודיעין אותו מקצת מצות קלות ומקצת מצות חמורות, ומודיעין אותו עון לקט, שכחה ופאה ומעשר עני. ומודיעין אותו ענשן של מצות; אומרים לו: הוי יודע, שעד שלא באת למדה זו, אכלת חלב - אי אתה ענוש כרת; חללת שבת - אי אתה ענוש סקילה. ועכשיו, אכלת חלב - ענוש כרת; חללת שבת - ענוש סקילה.

וכשם שמודיעין אותו ענשן של מצות, כך מודיעין אותו מתן שכרן. אומרים לו: הוי יודע שהעולם הבא אינו עשוי אלא לצדיקים, וישראל בזמן הזה - אינם יכולים לקבל לא רוב טובה ולא רוב פורענות. ואין מרבין עליו, ואין מדקדיקין עליו.

קיבל - מלין אותו מיד...

מהמשך הגמרא עולה שדברים אלו נלמדים מגיורה של רות, המשמש כבניין אב ללימוד מרכיבים יסודיים של הליך קבלת הגרים ושל הליכי הגיור:

'ואין מרבים עליו ואין מדקדיקים עליו' - אמר רבי אלעזר: מאי קראה? דכתיב: "וַתֵּרָא כִּי מִתְאַמְצֶת הִיא לְלֶכֶת אִתָּהּ וַתַּחְדַּל לְדַבֵּר אֵלֶיהָ". אמרה לה: אסיר לך [=אסור לנך] תחום שבת! "אֵל אֲשֶׁר תִּלְכִי אֵלַי"; אסיר לך יחוד! "וּבְאֲשֶׁר תִּלְיְנִי אֵלַי"; מפקדין [=מחויבים אנו] שש מאות ושלוש-עשרה מצות! "עִמָּךְ עִמִּי"; אסיר לך עבודת כוכבים! "וְאֶל־לִהְיֶךָ אֶל־הוֹי". ארבע מיתות נמסרו לבית-דין! "בְּאֲשֶׁר תִּמְוֹתֵי אָמוֹת"; שני קברים נמסרו לבית-דין! "וְשָׁם אֶקְבְּרֶךָ". מיד - "וַתֵּרָא כִּי מִתְאַמְצֶת הִיא לְלֶכֶת אִתָּהּ, וַתַּחְדַּל לְדַבֵּר אֵלֶיהָ".

מסיפורה של רות, למדים אנו אף על שתי הצלעות העיקריות של הגירות: הגרות הלאומית והגרות הדתית. שהרי כך הצהירה רות בפני נעמי חמותה: "עִמָּךְ עִמִּי וְאֶל־לוֹהֶיךָ אֶל־לוֹהֶי". אלו הם שני הרכיבים הבולטים בדברים הנאמרים לגוי הבא להתגייר: הרכיב

הלאומי - "ישראל בזמן הזה דוויים, דחופים, סחופים ומטורפין, ויסורין באין עליהם", והרכיב הדתי - "ומודיעין אותו מקצת מצוות".

על שני יסודות אלו ועל ההבחנה ביניהם עמד רמב"ן בפירושו לפרשת המקלל שבספר ויקרא (ויקרא כד, י). בפתיחת סיפור זה, נאמר: "וַיֵּצֵא בֶן אִשָּׁה יִשְׂרָאֵלִית וְהוּא בֶן אִישׁ מִצְרִי בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, וַיִּנְצֹץ בַּמַּחֲנֶה בֶן הַיִּשְׂרָאֵלִית וְאִישׁ הַיִּשְׂרָאֵלִי". ויש לתמוה: מדוע מדגישה התורה שהאיש הוא בן אישה ישראלית ואיש מצרי? מסביר רמב"ן:

וטעם "בן הישראלית ואיש הישראלי" - להורות כי הגוי הבא על בת ישראל, הולד אינו ישראלי.

ואף על פי שפסקנו בגמרא שעובד כוכבים הבא על בת ישראל - הולד כשר, בין בפנויה בין באשת איש, הרי אמרו "מזהמין את הולד", שהוא פגום לכהונה, וכל שכן שאינו ישראלי בשמו לענין היחס בדגלים ובנחלת הארץ... והלכה הולד כשר.

לדברי רמב"ן, קיימת הבחנה בין זהותו הדתית של ילד הנולד לגוי ולבת ישראל לבין זהותו הלאומית. הזהות הדתית אמנם נקבעת לפי האם, ולכן ילד זה כשר לבוא בקהל; אולם הזהות הלאומית נקבעת לפי האב - כאמור: "לְמִשְׁפַּחָתָם לְבֵית אֲבוֹתָם" (במדבר א, ב) - ולכן בן זה

פגום לכהונה. מכאן מסיק רמב"ן שבן שנולד לאב גוי ולאם יהודייה אינו נוחל נחלה בארץ ואינו נמנה בין השבטים, שהרי הוא אינו יהודי בלאומיותו.

כיוון שכך, הוסיף הרמב"ן שם: "ומה שאמר בתורת כהנים (יד, א), 'בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל' - מלמד שנתגייר, אינו שיצטרך בגירות... אבל נתכוונו לומר שהלך אחרי אמו ונדבק בישראל... ולא רצה ללכת אחרי אביו להיות מצרי". מדבריו עולה שישנו תהליך של גרות לאומית, המשלימה את הזהות הדתית. מובן שכפל-הזהות הזה נלמד מדבריה של רות, שביקשה להצטרף לעם ישראל באופן מלא, דתי ולאומי, ועל כן הצהירה "עַמִּי עַמִּי וְאֶ-לוֹהֵיךָ אֶ-לוֹהֵי".

גרות שאיננה לשמה

אולם עיון נוסף בפסוקי מגילת רות מציב בפנינו קושי גדול. ניכר מהפסוקים שרות אינה דבקה בעמה של נעמי ובא-לוהיה, אלא מבקשת לדבוק דווקא

בה - בנעמי (רות א, טז-יז):

וְתֹאמַר רות - אֵל תִּפְגְּעֵי בִי לְעִזְבֶּךָ לָשׁוּב מֵאַחֲרֶיךָ, כִּי אֵל אֲשֶׁר תִּלְכִּי אֵלַי וּבְאֲשֶׁר תִּלְיֵנִי אֵלָיו, עַמִּי עַמִּי וְאֶ-לוֹהֵיךָ אֶ-לוֹהֵי. בְּאֲשֶׁר תִּמְוִתֵי אָמוֹת וְשֵׁם אֲקַבְּרֶה, כֹּה יַעֲשֶׂה ה' לִי וְכֹה יִסִּיף כִּי הִמּוֹת יִפְרִיד בֵּינִי וּבֵינֶךָ.

גרותה של רות, ואולי אף ללמוד ממנה יסוד הלכתי חשוב.

כידוע, הקו המרכזי החורז את כל ענייני המגילה הוא חוט החסד המשוך עליה לכל אורכה. כבר עמד על כך רבי זעירא במדרש, כשקבע: "מגילה זו - אין בה לא טומאה ולא טהרה, ולא איסור ולא היתר. ולמה נכתבה? ללמדך כמה שר טוב לגומלי חסדים" (רות רבה ב, יד). אנשים שונים גומלים חסדים לאורך המגילה כולה עם נעמי ועם רות, אולם מיוחדת היא רות עצמה, שחסדה פרוש לכל אורך המגילה. נתבונן אפוא בכניסתה של רות אל תחת כנפי השכינה בפרספקטיבה ייחודית זו, של החסד האופף את המגילה.

רות אכן מבקשת לגמול חסד עם נעמי, אך מטרתה לא הייתה לספק את רצונה או את מאווייה האישיים, בדומה לסוגי הגרות שהוזכרו בגמרא. רות מבקשת להתבטל התבטלות מלאה כלפי נעמי; להפוך כולה לכלי למילוי שאיפותיה של נעמי ורצונותיה. למען נעמי, מוכנה רות לבטל את אמונותיה ודעותיה, ללכת באשר תלך ולקבל עליה את עמה ואת א-לוהיה. זהו ללא ספק החסד בשיאו: הרצון להיטיב עד תום, הכרוך במוכנות אמיתית להתחייבות מוחלטת לנעמי. הכתוב לא הגזים באומרו: "וְרוּת דָּבְקָה בָּהּ" (רות א, יד). בדבקותה של רות בנעמי

האם אין בעיה בגרותה של רות? הלא סביב גרות מעין זו ניטשה מחלוקת אמוראים (יבמות כד ע"ב):

אחד איש שנתגייר לשום אשה, ואחד אשה שנתגיירה לשום איש, וכן מי שנתגייר לשום שולחן מלכים, לשום עבדי שלמה - אינן גרים; דברי רבי נחמיה. שהיה רבי נחמיה אומר: אחד גירי אריות, ואחד גירי חלומות, ואחד גירי מרדכי ואסתר - אינן גרים, עד שיתגיירו...

אמר רבי יצחק בר שמואל בר מרתא משמיה דרב: הלכה כדברי האומר כולם גרים הם.

אי הכי, לכתחלה נמי! [=אם כך, מדוע אין מקבלים גרים אלו לכתחילה?]

משום דרב אסי, דאמר רב אסי: "הָסֵר מִמֶּךָ עֲקָשׁוֹת פֶּה וּלְזוֹת שְׁפָתַיִם הִרְחַק מִמֶּךָ" (משלי ד, כד).

תנו רבנן: אין מקבלין גרים לימות המשיח. כיוצא בו, לא קבלו גרים לא בימי דוד ולא בימי שלמה.

כיצד יכול גיורה של רות לשמש כבניין אב לגיורים אחרים, אם גיורה כשר רק בדיעבד?

גרות של חסד

למעשה, אם נשוב ונעיין בפסוקי המגילה, נוכל לשפוך אור חדש על

דברי בועז על רות: "שְׁלֹם ה' פְּעָלָךְ וּתְהִי מְשַׁכְּרָתְךָ שְׁלֹמָה מִעַם ה' אֶ-לוֹהֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר בָּאת לְחַסּוֹת תַּחַת כְּנָפָיו".

מגילת רות, מיקרוגרפיה, האמן: אברהם חבה, תל אביב, 1977, דיו על ביצה, זכוכית, אוסף מוזיאון היכל שלמה לאמנות יהודית על-שם וולפסון, ירושלים.

היה מימד של התאחדות נפשות, של התבטלות נפש אחת מפני חברתה, ושל היכללות רות בנפשה של נעמי¹.

אכן, יסוד גיורה של רות היה נעוץ במימד האישי. רות דבקה בנעמי, ומתוך כך היא קיבלה על עצמה את עמה של נעמי ואת א-לוהיה. אולם מתוך המימד האישי, פרץ גיורה של רות אל המישור הלאומי והדתי. גירות שהיא לשם אישות, אולם היא כוללת ביטול מוחלט של האינטרסים האישיים ודבקות מלאה באדם אחר - אין בה כל פגם, אם מתוך שמתבטלים אליו מגיעים לדבקות בעמו ובא-לוהיו.

ואילולי דמיסתפינא, הייתי מוסיף שבאותה מידה שבה מתייחסים אנו לגיורה של רות, שביקשה להידבק באישה יהודייה אחת, יש להתייחס אף לגירום של אנשים המבקשים לקשור קשר נצחי בינם לבין האומה כולה, תוך התבטלות מלאה ונכונות לקבל על עצמם את המשמעות של ההצטרפות לעם ישראל במלואה, כשיש להם נכונות להגיע מתוך "עֲמָךְ עִמִּי" ל"א-לֵהֶיךָ אֶ-לֵהִי". אף על אנשים אלו יש להעיד את

1 מגילתנו מלאה ברמזים לעיקרון זה, של הזהות שבין רות לנעמי. הרמז הבולט ביותר הוא חילופי הקרי והכתיב בסיפור הירידה לגורן לבועז (ג, ד-ג). בסוף המגילה, עם לידת בנה של רות, אומרות השכנות: "לֵד בָּן לְנַעֲמִי" (ד, יז).